

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Scènes uit een ontmoeting – Een meerstemmig verhaal over mens en psychiatrische diagnose

Beatrijs Lens-van den Berg is gz-psycho-
loog en systeemtherapeut bij het Helen
Dowling Instituut en opleider bij het RINO.
E-mail: blens@hdi.nl.

Literatuur

- Meer, A. van der (2016). Geplaatst! Xander – Instel-
lingskind, Kopp-kind ... en zoveel meer ...
Systeemtherapie, 28(1), 84.
Vermeire, S. (2015). *Geplaatst! Xander – Instellings-
kind, Kopp-kind ... en zoveel meer ...* Antwer-
pen: Interactie-Academie VZW.

Als je ouders uit elkaar gaan – Werkboek voor jongeren met ouders in scheiding

Mariska Klein Velderman & Fieke Panne-
bakker (2019). Amsterdam: Nieuwezijds.
192 pp. € 21,95.
ISBN 978 90 5712 5270

Vicky Veys

Dit praktische werkboek helpt de jongere
de scheiding van zijn ouders te verwerken
doordat het taal geeft aan gevoelens in het
scheidingsproces. Aan de hand van denk-
vragen, oefeningen en het bijhouden van
een dagboek met oplossingsgerichte
schaalvragen, krijgt de jongere inzicht in
zijn situatie. De auteurs richten zich vooral
op de doelgroep van middelbare scholie-
ren.

Mariska Klein Velderman en Fieke Pan-
nebakker zijn beiden pedagogen en ver-
bonden aan de Nederlandse Organisatie
voor toegepast-natuurwetenschappelijk
onderzoek (TNO), afdeling Child Health. Ze
doen onderzoek naar scheiding en de
mogelijkheden om kinderen, jongeren en
ouders bij een scheiding te ondersteunen.
In een TNO-project ontwikkelden ze het
digitale platform *Inbox* waar de jongere
ervaringen van anderen kan lezen over
onderwerpen die in scheidingsituaties
aan bod komen: gevoelens, omgang of
co-ouderschap, communicatie, loyaliteit

en nieuw samengestelde gezinnen. Dit
werkboek sluit naadloos bij het digitale
platform aan. Het is opgedeeld in vijf
hoofdstukken, telkens met een logische
opbouw van informatie, getuigenissen,
invuloefeningen en het advies van een
schoolmaatschappelijk werker (een zorg-
leerkracht in Vlaanderen). De auteurs had-
den misschien meer aansluiting kunnen
vinden bij de leefwereld van de Vlaamse
jongeren door dit ook te vermelden of
bepaalde termen te vertalen.

Het eerste hoofdstuk focust op het
erkennen en herkennen van gevoelens. Er
is aandacht voor het rouwproces waarmee
het verlies van de thuisbasis gepaard gaat,
het verlies van vertrouwen in de stevigheid
van de thuisbasis en van het idee dat rela-
ties succesvol zijn. Het rouwproces waar
een jongere doorheen moet, wordt ver-
taald in rouwtaken. De eerste stap in de
verwerking bestaat uit het creëren van
ruimte voor verdriet en teleurstelling. De
jongere beseft dat de situatie niet meer kan
veranderen en herkent zijn eigen pijn en
angsten in de getuigenissen van anderen.
Vervolgens wordt de nieuwe scheidings-
situatie verkend, en dat roept vooral ook
veel praktische vragen op. In het slotstuk
van het scheidingsproces heeft de jongere
als rouwtaak zich te verbinden met een
nieuwe eigen plek ondanks de vele veran-
deringen, opnieuw vertrouwen te vinden
in de verdeelde thuisbasis en ruimte te

voelen te mogen blijven houden van beide ouders tegelijkertijd. In dit hoofdstuk doen de auteurs de suggestie een maatje te zoeken binnen de context, maar buiten het gezin zelf. Dit heeft als voordeel dat de jongere bij iemand buiten het gezin terecht kan met zijn prangende vragen en gevoelens, naast zijn ouders. Zelf heb ik de ervaring dat een verwerkingsproces niet altijd lineair in vaste etappes verloopt. De jongere kan zijn rouwtaken dus zeker ook in een andere volgorde doorlopen of bepaalde rouwtaken meerdere keren overdoen. Daarom spreekt het mij aan dat gekozen is voor rouwtaken in plaats van rouwfasen. Het is opmerkelijk dat in dit hoofdstuk slechts één positieve getuigenis wordt vermeld.

Hoofdstuk 2 gaat in op de mogelijkheden van het ouderschapsplan. Het ouderschapsplan, of co-ouderschap in Vlaanderen, staat voor de afspraken die ouders maken als ze gaan scheiden. Indien er te veel meningsverschillen tussen de ouders zijn, kan een rechter tussenbeide komen en kan een kinderverhoor plaatsvinden. De auteurs benadrukken dat de jongere daarin zelf ook een mening kan en mag formuleren. De verdeling van de zorgtaken omvat het zorgrecht en de zorgplicht van beide ouders. Voor de uitwisseling van informatie over de kinderen geven de auteurs een opsomming van formele momenten waarop dit belangrijk is, zoals bij oudercontact met leerkrachten, schoolkeuze, medische keuzes en voor een set van regels en afspraken. Het hoofdstuk eindigt met geldzaken en alimentatie. Daarin verwijzen de auteurs zowel naar een Nederlandse als naar een Vlaamse website, waar ik als recensent graag de recentste Vlaamse website aan zou willen toevoegen, namelijk scheidingskoffer.be. Ook hebben de auteurs aandacht voor de voordelen voor de jongere van het ouderschapsplan.

In hoofdstuk 3 komen het belang van communicatie en de moeilijkheden die daarbij komen kijken aan bod. Dat ouders in een scheiding niet altijd goed kunnen communiceren is evident, maar dat de jongere hiervan veel last kan ondervinden, krijgt in dit hoofdstuk ruimte. Jongeren vinden het moeilijk dat ze niet alles meer kunnen vertellen, ze boodschapper worden en jaloezie en afstand tussen de ouders voelen. De communicatiestijl van de ouders slaat vaak om en vraagt een grote aanpassing van de jongere. Het belang van het goed filteren van wat aan de jongere meegegeven kan worden en welke informatie beter achterwege gelaten kan worden omdat het te verwarrend is, kon in dit werkboek meer benadrukt worden. De getuigenissen houden de jongere een spiegel voor. In de oefeningen wordt veel herhaald. Het hoofdstuk sluit af met een stukje theorie over positieve of geweldloze communicatie. De auteurs vermelden concrete tips om vanuit waarneming, gevoel, behoefte en verzoek te spreken met een ik-boodschap.

Hoofdstuk 4 belicht de omstandigheid van nieuw samengestelde gezinnen. De noodzaak van vertragen wordt benadrukt omdat wennen aan elkaar tijd vraagt. De schrijfoefeningen bieden een kanaal gevoelens te uiten waarmee de uiteenlopende gezinssituaties gepaard gaan. De vele verschillende getuigenissen bieden in dit hoofdstuk opnieuw erkennend houvast.

In hoofdstuk 5 wordt taal gegeven aan het innerlijk conflict dat loyaliteit met zich mee kan brengen. In een situatie waarin ouders erg van elkaar verschillen, is het geen gemakkelijke opdracht te mogen blijven houden van en trouw te blijven aan beide ouders. De zorg die de jongeren voelen voor hun ouders en schuldgevoelens als ze het bij een van beide ouders fijner vinden, kunnen zwaar wegen. De jongere

de boodschap geven dat hij niet hoeft te kiezen, kan geruststelling betekenen. De gepaste verdeling van de verantwoordelijkheden van de ouders en die van de jongere mocht wat mij betreft nog meer benadrukt worden, omdat veel jongeren in deze situatie de neiging krijgen zich overmatig verantwoordelijk te gaan voelen voor het welzijn van hun ouders. Het boek sluit af met boekentips, websites en dagboek-sjablonen.

De auteurs benaderen jongeren in het boek als reflecterende individuen die door het uiten van hun gevoelens en ideeën kunnen werken aan hun weerbaarheid en veerkracht. Daarom is het boek zeker een waardevol werkinstrument. Het biedt een duidelijke handleiding in de turbulente wereld van emoties waarin de jongere zich bevindt en geeft antwoorden op de prangende vragen waarmee ze kunnen worstelen in een scheidingssituatie. De auteurs geven onderbouwd advies op basis van inzichten uit onderzoek. Wel is het jammer dat de auteurs weinig informatie geven over welke onderzoeken daaromtrent voor hen relevant zijn.

In het werkboek wordt de jongere persoonlijk aangesproken, waarbij voldoende wordt benadrukt dat ieder zijn eigen specifieke wijze van verwerken heeft. Herkenbare situatieschetsen spiegelen de dagelijkse realiteit van de jongere. De systemische visie is duidelijk herkenbaar door de contextuele vragen die worden gesteld in de oefeningen.

Er zijn ook enkele algemene punten van kritiek te formuleren. Zo vertrekken de auteurs vanuit situaties waarin ouders weinig meningsverschillen hebben en specificeren ze te weinig wat er dient te gebeuren wanneer sprake is van een vechtscheiding. Ook miste ik als lezer een grondiger uitdieping van geweldloze communicatie.

In het werkboek zijn er tal van voorbeelden uitgewerkt van een klassiek hetero samengesteld gezin. Jongeren die in een gezin opgroeien waarin een ouder voor een partner kiest van hetzelfde geslacht of in een gelukkig eenoudergezin verder opgroeien, krijgen in dit boek geen forum.

De lay-out springt met de tekstballonnen, tekeningen en pictogrammen in het oog. De tekeningen in het boek zijn veelzeggend en vormen mooie illustraties bij de informatie die gegeven wordt. Daardoor leest het vlot – wat de doelgroep zeker aanspreekt – maar het gebruik van kleur had het boek nog aantrekkelijker kunnen maken.

Vicky Veys is therapeutisch medewerker in het dagziekenhuis De Bres van AZ Groeninge en is daarnaast werkzaam in haar zelfstandige praktijk Onderweg te Otegem en in een groepspraktijk voor psychotherapie Momentum te Avelgem. E-mail: vickyveys@telenet.be.